

Drömmen om ett annat Israel

Text och bild: Thomas Aue Sobol

Man behöver inte vara länge i Jerusalem för att förnimma vad som står på spel. Vägspärrar, soldater med M-16-karbiner, nervösa blickar och en påtaglig spänning. Svänger man ned på fel gata ropar soldaten: »Bara för muslimer!«.

Här, där de viktigaste muslimska och judiska helgedomarna finns, och där självmordsbombare ofta har skakat tron på att det någonsin ska bli fred, möter jag 18-åriga Sahar Vardi. »Jag har en dröm« står det på hennes t-tröja.

Sahar Vardi har fattat ett beslut när det gäller konflikten med palestinierna. Ett beslut som inte är vanligt bland israeler och ett val som får konsekvenser.

Hon menar att hennes eget folk bär huvudansvaret för våldsspiralen. Dess senaste kulmen kom vid nyår då israeliska luftangrepp och inmarschen i Gaza – som svar på qassam-raketerna från Hamas – inte bara drabbade fienden utan också hundratals civila.

– Men det handlar inte bara om Gazaoperationen. Vi har i över 40 år ockuperat ett helt folk och berövat dem deras värdighet. Vi bestämmer vart de kan åka, var de kan arbeta och var de kan bo. De har ingen frihet och så länge de inte har det så får vi ingen fred, säger Sahar Vardi.

Den unga kvinnan är vad kritikerna kallar för *mishtamet* – en som smiter från sitt ansvar. Men Sahar Vardi tycker att det är tvärtom, att det är hon som tar ansvar. Enda sättet att stoppa våldet är genom att få ett slut på ockupationen, anser hon. ➤

bildtext

➤ I somras skrev hon och 39 andra gymnasieelever ett protestbrev till den israeliska regeringen och senare vägrade hon att inställa sig till den tvååriga militärtjänst som är obligatorisk för kvinnor. Armén reagerade genom att fängsla henne åtskilliga gånger och totalt har hon tillbringat 42 dagar bakom galler i militärfängelsets kvinnoavdelning.

Upprepade fängelsedomar är inte den enda konsekvensen för den som protesterar mot militären i ett land där armén närmast betraktas som något heligt. Ett av de mest uppmärksammade fallen är Yonatan Shapira, som var pilot på Black Hawk-helikoptrar. År 2002 vägrade han och 26 kollegor att delta i operationer i Gaza då de ansåg att alltför många civila palestinier dödades. Yonatan Shapira förlorade inte bara sin karriär inom flygvapnet, han blev också av med sitt civila arbete i företaget Aeropower.

Andra militärvägrare hamnar i svåra konflikter med familj och vänner – Sahar Vardis bror tjänstgör till exempel i arméns underrättelsetjänst.

Jag frågar Sahar Vardi om det inte är förutsägbart att reaktionerna blir

hårda. Hoten mot Israel är väl reella och om alla gör som hon skulle inte landet kunna försvara sig.

– Regeringen skulle aldrig tillåta att armén blir upplöst, svarar hon. Men om tillräckligt många människor säger att de inte vill tjänstgöra i en armé som ockuperar ett annat folk och som begår omoraliska handlingar, så kommer Israel tvingas ändra sin politik. Det är det som är vårt mål.

Sahar Vardi är inte pacifist, men hon ser krig som den allra sista utvägen och anser att Israel har gjort för lite för att nå en fredlig lösning.

Hur skulle då Israel ha reagerat på de tusentals raketer som har avfyrats mot landet de senaste åtta åren? Är inte också palestinerna skyldiga till att våldsspiralen hålls igång?

– Oavsett vem som dödar civila så är det fel och jag kritiserar också Hamas våldsamma kamp, svarar Sahar Vardi. Men jag är israel och därför är det först och främst min plikt att övertyga mina egna landsmän om att Israel handlar fel. Vi är starkast och vi har makten att stoppa våldet och därför menar jag att vi också har ansvaret.

Hon tillägger att om palestinerna helt avstod från att använda våld så

»Jag är bara 18 år och jag har rätt att drömma.«

skulle Israel aldrig kunna legitimera en fortsatt ockupation.

Varje vecka deltar Sahar Vardi i demonstrationer mot den 720 kilometer långa muren som uppförs på Västbanken. Det är en mur som enligt israelerna ska beskydda dem mot terrorism. Kritikerna pekar dock på att den skär genom palestinernas mark och stänger in dem. I likhet med andra militärvägrare menar Sahar Vardi att det måste bli en tvästatlösning. Innerst inne hoppas hon dock att judar och palestinier en dag ska kunna leva tillsammans i ett land. Det är det som är hennes dröm.

– Bägge folken har levt här i många, många år och den historiska, kulturella och religiösa betydelsen är så stor för bägge parter att ingen vill ge upp »den andra halvan«, säger hon. Jag är bara 18 år och jag har rätt att drömma.

Yitzhak Ben Mocha sitter framför sin TV och ser hur Israels soldater går in i Gaza under *Operation Cast Lead*, Operation gjutet bly, när armén ringer honom och ber honom inställa sig tidigt nästa morgon. Det gör reservisten. Men han ger besked om att han vägrar gå ut i krig. Yitzhak Ben

Mocha är vad israelerna kallar för *refusenik*, en soldat som inte vägrar att tjänstgöra i armén men som vägrar att gå in i områden utanför de internationellt erkända gränserna från 1967. Efter sexdagarskriget i juni 1967 erövrade Israel Golanhöjderna från Syrien, Västbanken från Jordanien och Gaza från Egypten. Golan har annekterats. Västbanken är ockuperat medan Israel tågade ut från Gaza 2005. Fortfarande kontrollerar dock Israel Gazas luftrum och hamnar.

Armén ber Yitzhak Ben Mocha att sätta upp tält på en bas nära gränsen till Gaza. Men också detta vägrar han att göra.

– För mig innebär det ingen skillnad om jag är soldat i första linjen, gör pappersarbete eller reser ett tält. Jag vill inte vara en del av ett system som slår ihjäl så många civila, förklarar reservisten.

När jag träffar honom i hans lägenhet i Tel Aviv är han ännu inte säker på om armén kommer inleda en rättsprocess mot honom för att ha vägrat att följa order. När israeliska män har gjort sina tre års värnplikt blir de oftast inkallade i tjänst en månad om året fram tills de är 45 år.

»Du sviker vårt land.«

Yitzhak Ben Mocha har tidigare tjänstgjort tre år på Västbanken som fallskärmsoldat och som del av ett speciellt elitförband som genomförde aktioner mot terrorismstänkta.

– Jag har fortfarande svårt att avgöra om de operationer jag deltog i drabbade terrorister eller om de drabbade människor som utövade ett legitimt motstånd mot den israeliska ockupationen. För det mesta visste jag mycket lite om dem som vi grep, förklarar han.

Så är han tyst ett ögonblick.

– Jag vill tro att några av operationerna var rättfärdiga medan andra inte var det, säger han.

Den tidigare elitsoldaten berättar om samma saker som andra *refuseniks* jag träffar kritiserar när de talar om arméns dagliga framgångsfaktorer mot palestinierna i de ockuperade områdena: Äldre människor som tvingas vänta i timmar vid checkpoints, husrannsakingar mitt i natten utan någon specifik misstanke och bruket av civila som mänskliga sköldar när man närmar sig ett »farligt« hus.

Medan Yitzhak Ben Mocha tjänstgjorde som elitsoldat på Västbanken växte tvivlet inom honom. Hans armé-

enhet märkte att något var fel och på uppdragen skämtade soldaterna om att de inte bara skulle hålla ögonen på fienden utan också på »Chico« som var hans smeknamn.

– Det var en svår konflikt för mig. Jag ville inte bryta sammanhållningen i det land som är så dyrbart för mig. Om jag vägrar skulle kanske en annan vägra nästa dag och en till dagen efter...

Yitzhak Ben Mocha vägrade inte att följa order under sina tre år i aktiv tjänst, men när han under Operation Cast Lead hörde om de många civila offren försvann tvivlen: Israel hade gått över gränsen. Elitsoldaten anslöt sig till de över 600 andra soldater som sedan 2002 har sagt ifrån. Det började 2002 med att 51 soldater bildade gruppen »Mod att vägra« och i ett brev förklarade att de inte vill vara med om att »dominera, fördriva, svälta ut och förödmjuka ett helt folk«.

Även om Yitzhak Ben Mocha menar att det är »systemet« som bör huvudansvaret för de unga soldater som skickas in på ockuperat område så anser han också att den enskilde israelen har ett ansvar att säga ifrån.

– Man behöver inte vara alltför smart för att räkna ut att om man slänger ner en bomb på ett ton i ett av världens mest tätbefolkade områden så kommer det inte bara att drabba Hamas utan också en massa civila, säger han. När en soldat finner att han varit med om att döda civila så bör han själv ställa sig frågan: Hur hamnade jag i den här situationen?

Jag frågar Yitzhak Ben Mocha hur han anser att Israel ska beskydda sin egen befolkning mot en fiende som gömmer sig bland civila och i åratal har drabbat Israel med självmordsbomber, raketer och dödlig terror. Men oavsett vart jag för samtalet vänder han tillbaka till frågan om ockupationen:

– Vi måste inse att vi inte kan åtskilja Hamas angrepp från det faktum att vi har ockuperat de palestinska områdena i över 40 år.

Hamas vill ju inte erkänna Israels existens. Kommer inte angreppen på civila att fortsätta även om ockupationen upphör?

– Några få extrema krafter kommer säkert fortsätta angreppen och dem ska vi försvara oss emot. Men om vi undgår att lämna de ockuperade områdena i ruiner så tror jag att palestini-

erna är kloka nog att förstå att de har mycket att förlora, säger han och sammanfattar:

– En dag kommer det att bildas en palestinsk stat. Frågan är bara hur mycket blod som ska utgutas på bägge sidor innan det sker.

Yitzhak Ben Mochas vänner har hela tiden respekterat hans åsikter, men då elitsoldaten klev fram och öppet kritiserade Israels operation i Gaza blev det för mycket för en av hans goda soldatkamrater.

– Du sviker vårt land, sade vännen.

Sedan dess har de inte talats vid. Andra har kallat Yitzhak Ben Mocha förrädare.

19-åriga Omer Goldman känner till konsekvenserna av att sätta sig upp emot armén. Hon är dotter till en tidigare vicechef för Israels beryktade underrättelsetjänst, Mossad. I somras började hon delta i demonstrationer på Västbanken utan att fadern visste om det. En dag ringde han på hennes mobil mitt under en demonstration.

– Han brölade så högt att hela dalen kunde höra det, berättar Omer Goldman när vi träffas i hennes lägenhet i ett trendigt kvarter i Tel Aviv.

Här sitter unga människor med bärbara datorer i knät och dricker smoothies. Här är det mycket långt till Gaza, fast när allt kommer omkring egentligen inte. Gazaremsan ligger bara 70 till 80 kilometer härifrån.

Under ett senare gräl beskyllde Mossadchefen sin dotter för att sticka

»Vi är starkast och vi har makten att stoppa våldet.«

Israel i ryggen och då Omer Goldman fick sitta 28 dagar i fängelse för vägran att tjänstgöra i armén höll sig fadern borta.

– Han åkte iväg på en lång semester så att han inte behövde besöka mig, berättar hon och beskriver fängelse-tiden som »de mörkaste nätterna i mitt liv«.

Omer Goldman hoppas fortfarande att hon ska kunna försonas med sin far och hon säger att bägge önskar fred, men de är oeniga om vägen dit:

– Han fruktar hela tiden att Förintelsen ska upprepas och att vi därför måste visa att vi är starka, men Förintelsen ger oss inte rätt att göra vad som helst.

Hon berättar om andra följder av hennes beslut, hur människor spotat efter henne på gatan och hur den beryktade Gorani-styrkan i militären kallar henne *mother fucking leftwing* på telefonsvararen.

Omer Goldman säger att det ger henne en smula hopp när flera i hennes egen generation inte precis är beredda »att dö för ett stycke mark«. Samtidigt tvivlar hon på att de israeliska ledarna har modet att ge upp alla bosättningarna på Västbanken för att uppnå fred.

Kritikerna säger att militärvägrarna bara är »blödiga« mot palestinierna, då de inte själva har upplevt hur en självmordsbombare har sprängt deras kära i luften.

Omer Goldman påpekar att hon har sett offer för våldet på bägge sidor.

I somras besökte hon familjerna som förlorat 10-åriga Ahmed Mousa och 17-åriga Youssef Amireh, två palestinier som sköts ihjäl av israeliska styrkor vid oroligheter i byn Nilin på Västbanken För några år sedan var en väninna till henne på nattklubb i Tel Aviv då en självmordsbombare dödade civila.

– Två dagar efteråt kunde hon fortfarande inte tala. Hon fortsatte sedan att kråkas och riva sig själv. Man behöver inte bo i Sderot, där raketerna från Gaza faller, för att veta hur det är. Detta påverkar oss alla, förklarar Omer Goldman. ■

Denna artikel publiceras också i danska Amnesty's tidning. Översättning och bearbetning: Ulf B Andersson.

Amnesty om vapenvägrare i Israel

Amnesty konstaterade i december 2008 att det inte finns någon civil samhällstjänst som alternativ till den militära värnplikten i Israel. Endast religiösa skäl godtas som samvetsskäl. Den som är pacifist eller är motståndare till arméns metoder på ockuperat område fängslas rutinmässigt. Amnesty uppmanar Israel att omedelbart frige alla samvetstvågrare och att skapa ett opartiskt beslutsorgan där medborgare som inte vill tjänstgöra i armén ska kunna lägga fram sina skäl.

bildtext

